

Hooien: nuttig of nostalgie?

Veehouders kunnen niet zond er hooi voor hun jongvee

Structuur en geneeskrachtige eigenschappen worden aan hooi toegemeten. Vooral jongvee en ziek vee is er mee gebaat. Desondanks krimpt het hooiareaal in Vlaanderen en Nederland in.

Hooi winnen is een oude materie. Veel onderzoek rond de klassieke graswinmethode vindt tegenwoordig niet meer plaats. Het onderwerp beheersgras zorgde de afgelopen jaren even voor een heropleving van de belangstelling voor hooi. 'In het kader van de gesubsidieerde beheerslandbouw is vastgelegd dat pas na 15 juni gemaaid mag worden', stelt Leo Fiems, werkzaam op het departement rundveevoeding van het Centrum voor Landbouwkundig Onderzoek in Merelbeke. 'Met oud gras kun je eigenlijk niet zo veel meer doen. Hooi is op dat moment de enige mogelijkheid om het product goed tot waarde te brengen. Het verliest weliswaar aan kwaliteit door het laat maaien, maar voor dieren met een lagere behoefte, zoals vleesvee, past het goed in het rantsoen.'

Tien tot dertig procent

Een blik van noord naar zuid leert dat de hooiwinning van regio tot regio sterk verschilt. Zowel het klimaat, de toegankelijkheid van de percelen als de structuur van gronden en bedrijven spelen daarbij een rol. 'Percentagegewijs denk ik dat in Nederland amper tien procent van het gras wordt gehooid', zegt Anton Oostveen, werkzaam bij zaadveredelaar Barenbrug. 'De kostprijs ligt te hoog door de vele handelingen om het product te maken. Bovendien bestaat er door veranderende weersomstandigheden een hoog risico op het mislopen van de teelt. Bij inkuilen ligt de voerwaarde hoger en de kostprijs is lager. De extra structuur van hooi is eigenlijk het enige voordeel.'

Hooien gebeurt vooral veel in Wallonië. 'Het is niet de beste oplossing in vergelijking met het oogsten van kuilgras.' Bernard Toussaint, professor natuurkunde aan de universiteit van Louvain-la-Neuve, vindt er geen doekjes om. 'Hooi vind je vandaag de dag vooral op de talrijke kleine bedrijven. Veehouders die geen kuilen hebben, kiezen voor die manier van oogsten.' De oogstmethode kent niettemin nog veel aanhangers. 'Ik denk dat we in Wallonië onge-

veer dertig procent van het gras als hooi winnen', illustreert Toussaint en verwijst naar de gemakkelijke inpasbaarheid van hooi in vleesveerantsoenen. 'Zoogkoeien hebben behoefte aan een lager rantsoen. Hooi aan die groep verstrekken is dus geen probleem.'

Ook Benoît Wyzen, landbouwadviser AWE, spreekt van dertig procent hooiwinning vergeleken met het totale grasareaal in Wallonië. Vooral de lagere kostprijs ligt aan de basis van de hoge belangstelling. 'Door de afstand tussen het grasland en de bedrijven komt het hooien goedkoper uit', zegt Wyzen. Hij verwijst naar een studie aan het onderzoeksinstituut in Gembloux dat de kostprijs van de diverse graswinmethoden voor het traject van weide tot koe onderzocht. 'Voor de boerderijen in Wallonië kost kuilvoer doorgaans meer dan hooi.'

De opkomst van de met plastic omwikkelde balen ziet Alex De Vliegheer, werkzaam aan het departement Fytotechnie van het CLO in Merelbeke, als reden voor de verdere teruggang van het hooiareaal in Vlaanderen. 'Iedereen herkent de kwaliteit van het hooi als ruwvoercomponent. Toch wordt steeds minder en minder hooi gewonnen', constateert hij. De positieve ervaringen met gewikkelde balen met een hoog drogestofgehalte liggen aan de basis. 'De komst van die techniek schenkt de veehouders de mogelijkheid om een product met een relatief hoog drogestofgehalte op een eenvoudige en snelle manier te oogsten zonder risico voor verlies aan kwaliteit.'

Hoeveel procent van het grasareaal nog aan bod komt voor het hooiproces in Vlaanderen kan De Vliegheer moeilijk inschatten. 'Het is een marginale activiteit geworden op veel bedrijven', onderschrijft hij. 'Gemiddeld zal elk bedrijf jaarlijks wel een kleine hoeveelheid hooien.'

Hooi met geneeskraft

Verwijzingen naar talrijke oude onderzoeken leren dat hooi ondanks de dalende belangstelling een uitermate goed voedermiddel blijft. 'Vroeger was er het gezegde: "Als dieren ziek zijn, geef ze wat hooi"', verduidelijkt Fiems. 'In de praktijk lijkt hooi inderdaad vaak positief te werken op de gezondheid van vee.' Of de aanbreng van structuur alleen aan de basis ligt van de helende werking, betwijfelt Fiems. 'Onderzoek in de Verenigde Staten wees een aantal jaren terug uit dat hooi vervoederen vanwege bepaalde bestanddelen positief is voor de gezondheid

van de dieren. Je kunt dus stellen dat hooi inderdaad een geneeskrachtige werking bezit.'

Hooi wordt ook door Wyzen in verband gebracht met geneeskrachtige eigenschappen. Hij ziet de werking wel enigszins anders. 'Hooi is dankzij de extra structuur een uitstekende oplossing om geen problemen met de rantsoenen te krijgen. Sommigen zeggen dat hooi bovendien meer bèta-caroteen voor de aanmaak van vitamine A (belangrijk voor de vruchtbaarheid) zou bezitten.'

Over het algemeen kunnen veehouders niet zonder hooi, vindt Fiems. Vanuit dat standpunt adviseert de onderzoeker om toch minstens twee- of driejaarlijks de hooivoorraad aan te vullen. 'Voor oudere dieren hoeft het eigenlijk niet, maar voor de pensvorming bij jonge kalveren en de genezing van ziek vee is het

een nuttig product.' Bij de kalveren valt het hooi in elk geval best te valoriseren. 'Tot een leeftijd van drie maanden kan die groep beter geen kuilvoer opnemen.' Het gedroogde grasproduct blijft desondanks een tweederangsfunctie vervullen in de rundveehouderij. 'Zeker in West-Europa en in Noord-Amerika speelt hooi een bijkomstige rol. Veehouders willen in de eerste plaats goed materiaal en zeker zijn van de kwaliteit. Vanuit dat oogpunt is voordroogkuil een meer logische keuze.'

Wat voerkwaliteit betreft onderstreept Toussaint dat hooi meestal armer is dan de traditionele graskuilproducten. 'Veel hangt af van de manier waarop het hooi wordt gewonnen', beklemtoont hij. 'Zowel de veldperiode als de weersomstandigheden en de sneede zelf spelen daarbij hun rol.'

Velen kennen geneeskrachtige eigenschappen aan hooi toe

De kwaliteit van het hooi hangt volgens Fiems eveneens van tal van factoren af. 'De voederwaarde is sterk afhankelijk van de rijpheid van het gras', geeft hij aan. 'Als het al in bloei is of in aar, dan haal je slechts voederwaarden van ongeveer 750 VEM. Bij maaien in een jong stadium ligt de kwaliteit al snel een flink stuk hoger. Dan is het goed mogelijk om hooi te oogsten met meer dan 900 VEM. Als het regent dan ben je die winst in één klap weer kwijt. Het probleem is dat het jongere gras vaak een langere veldperiode nodig heeft om droog te worden. Op die manier is de veehouder meer afhankelijk van het weer. Vandaar dat veel veehouders ernaar neigen het hooi later te maaien.'

Smakelijke kruiden

Een goede hooiwinning vereist maaien bij het begin van de stengelvorming, een aantal keerbeurten om het gras daarna te persen en te verzamelen. 'Het hele proces neemt toch al snel zes of zeven dagen in beslag', vervolgt De Vliegheer. 'Hoe jonger je het gras maait, hoe hoger de voederwaarde, maar hoe moeilijker het hooien. Bij een later maaitijdstip is het gras vaak stengeliger en droogt het beter met een kortere veldperiode tot gevolg. Het resultaat is een betere hergroei.'

Onderzoek naar nieuwe hooitypen gebeurt nu niet meer. Dat komt door de ondergeschiktheid van de hooiteelt aan de gewone teelt voor graskuil. 'Veehouders verbouwen geen andere grassoort specifiek voor hooiwinning', haalt Barenbrug-medewerker Oostveen aan. 'Hooi wordt in Nederland te weinig verbouwd om er veel aandacht aan te besteden. Er is eenvoudigweg geen markt voor de echte hooigrassen.'

De keuze voor een bepaald type hooigras is ook volgens De Vliegheer duidelijk ondergeschikt aan die voor het traditionele kuil- en weidegras, dat bestaat uit de traditionele Engelse en Italiaanse raaigrassen. 'Bij de eerste omloop is het gras vaak te bladrijk en het weer te onzeker om te gaan oogsten als hooi', begint De Vliegheer. 'Later wordt het materiaal stengeliger en is de snede vaak lichter, wat de hooiwinning vergemakkelijkt.'

Hooiwinning gebeurt in Vlaanderen nog vaak op de traditionele 'hooilanden'. De plantenpopulatie op die lager gelegen gronden is vaak diverser. 'Naast Engelse raaigrassen komen ook struisgrassen, witbol, kropbaar en ruwbeemdgras vaak voor in die typische natuurweiden. Regelmatig zijn die soorten vergezeld van kruiden als boterbloem en zuring.' Bij sommige kruiden dient een aantal aspecten in beschouwing te worden genomen. 'Bij zuring is het belangrijk om er rekening mee te houden dat de zaden ook tijdens het verteringsproces hun kiemkracht blijven bewaren. Het is dus goed mogelijk om met de mest ook zuring verder te verspreiden.' Het hooiproces is voor andere zaken weer positief. 'Boterbloem verliest bij drogen bijvoorbeeld zijn giftige werking.' Andere ruwvoersoorten zoals luzerne of rode klaver aan een hooiproces onderwerpen, blijkt praktisch gezien niet mogelijk. 'Luzerne en rode klaver werden vroeger vaker gehooit. Door de verhoogde kans op bladverlies tijdens de talrijke bewerkingen verloor het gedroogde product aan belang. Luzerne en rode klaver worden nu net als het gras in voordroogvorm bewaard.' Wel moet tijdens het winnen rekening worden gehouden met de samenstelling van het grasland. 'Bij klaverrijk gras dient de veehouder bijvoorbeeld zo min mogelijk bewerkingen uit te voeren om de veldverliezen te beperken.'

Kruiden werken volgens Leo Fiems bovendien positief op de smakelijkheid van hooi. 'Dankzij het grotere aandeel kruiden wordt ook correct gewonnen beheershooi, ondanks zijn lagere kwaliteit, goed door vleesvee opgenomen', stelt hij vast. 'Veehouders zien doorgaans niet zo graag kruiden in hun graslanden, maar toch zorgen juist die vaak voor een smakelijk hooi. Ook in de onderzoeken komt naar voren dat kruiden stimulerend werken. Sommige kruiden verdwijnen sneller uit de pens, waardoor de dieren meer kunnen opnemen. Het is de reden waarom de dieren sneller eten.'

Annelies Debergh

